

سنت‌های شب چله در آذربایجان شرقی

مردم استان آذربایجان شرقی، یلدا را با عنوان شب چله یا به قول بومیان، "چیلله گنجه‌سی می‌شناسند، شبی که در هر دو آیین باستانی ایرانیان و آذربایجان...

ایسنا/آذربایجان شرقی مردم استان آذربایجان شرقی، یلدا را با عنوان شب چله یا به قول بومیان، "چیلله گنجه‌سی می‌شناسند، شبی که در هر دو آیین باستانی ایرانیان و آذربایجان به شب زایش خورشید و پیروزی روشنایی بر ظلمات اشاره دارد و امروزه هر چند سنت های مختص این شب آئینی تحت تاثیر مدرنیته و ملزومات زندگی ماشینی و فناوری قرار گرفته، اما مروری بر این سنت ها خالی از لطف نیست.

به گفته تاریخ پژوهان، یلدا برگرفته از میترائیسم و به معنی زایش خورشید است و شب چله در آذربایجان نیز به "خوروز" معادل کلمه خروس و هم معنا با روشنایی بازمی‌گردد و سنت هایی مانند جمع شدن در خانه بزرگان خانواده و خوردن میوه های خشک و شیرینی های بومی آن منطقه، طولانی ترین شب سال را دل نشین تر می‌کرده است.

شبچره در شب چله

شبچره به میوه های خشکی اشاره دارد که در طول تابستان جمع آوری و خشک شده و در شب یلدا و در معیت بزرگان و دیگر اعضای خانواده در کنار هندوانه و انار شب چله تناول می‌شود. این دو میوه هم فلسفه مختص خود را داشته و به گفته متخصصان امر، وحدت در عین پراکندگی را نشان می‌دهند.

این دو میوه متحد در عین پراکندگی، نمودی از جمع شدن اعضای خانواده ای هستند که هر یک به دنبال تشکیل زندگی و سرنوشت خود رفته و در طولانی ترین شب سال، دوباره گرد هم آمده اند تا سوز پاییز و سرما زمستان را با گرمی دل هایشان سر کنند.

شب چله، نویدبخش آغاز عزیزکرده ترین فصل برای کشاورزانی است که شش ماه رنج کار بر سر مزرعه و زمین کشاورزی را به جان خریده و حال به فصل استراحت رسیده اند.

خانه بزرگان فامیل در چنین شبی، میزبان میهمانانی بود که تا خود صبح گوش به شنیدن خاطرات، بذله گویی ها و شعرخوانی ریش سفیدان و پدر بزرگ ها و مادر بزرگ ها می‌سپردند. در آذربایجان شرقی، بایاتی خوانی که یک قالب شعری کوتاه و پرمفهوم است، به جای حافظ خوانی رواج دارد. این قالب شعری به صورت ادبیات شفاهی نسل به نسل به عنوانی میراثی از زندگی مردم کوچه و بازار به ارث رسیده و زبان به زبان گشته و نقل محافل شده است.

تحفه خانواده داماد برای عروس در شب چله

تازه عروس ها در شب چله، منتظر خوانچه (خونچا) بودند، تحفه ای از طرف خانواده داماد برای عروس با نوبرانه های پاییزی و زمستانی و لباس هایی اصیل و مرغوب برای سر کردن زمستان سرد بودند.

در کنار سنت ها و آئین های شب چله، خوراکی های رنگارنگ هم بخش مهمی از این شب را به خودشان اختصاص می‌دهند که پشمک یکی از محبوب ترین آن ها است؛ اما کریم میمنت نژاد، تبریز پژوه و مورخ، نظر جالبی در این خصوص دارد معتقد است؛ طبق مستندات تاریخی، این شیرینی، وارداتی و آمریکایی است و قبل از آن، شیرینی های مخصوص هر منطقه، حلاوت شب چله را دوچندان می‌کرده است.

در پایان امید است این شب اصیل و آیین سنتی با برنامه ریزی فرهنگی و اتخاذ تدابیر لازم، جایگزین مناسبی برای کریسمس و غربی زدایی فرهنگی بوده و رنگ و بوی ایرانی آن احیا و حفظ گردد.